

POSAR BASTONS A LES RODES

I bé, ja hem vist la reacció de la crítica argentina davant la novel·la de Mercè Rodoreda, *La Plaça del Diamant*, publicada per l'Editorial Sudamericana, sense indicar, però, que és una traducció del català ni consignar-hi el nom del traductor, tal com denunciàvem en aquestes pàgines el mes passat.

Cal assenyalar que en un lapse de pocs dies, els principals diaris de Buenos Aires han publicat recensions força destacades d'aquest llibre, i els comentaris han estat unànimement elogiosos. En general, també ha estat coincident el fet que tots els crítics confessessin que desconeixien aquesta autora. "Una gran escriptora, poco conocida", així és encapçalada la nota del diari "La Prensa" (8-5-83); Luis F. Núñez inicia el seu comentari a "La Nación" (8-5-83) dient: "Poco menos que desconocidos en la Argentina el nombre y la obra de la narradora catalana Mercè Rodoreda", i la seva col·lega de "El Cronista Comercial", María Esther de Miguel, comença el seu amb uns mots similars: "Mercè Rodoreda, aunque casi totalmente desconocida para el público argentino, es la actual autora catalana de más prestigio". Aquesta circumstància ens podria portar a pensar que, arran d'aquest descobriment, doncs, els esmentats crítics hauran sentit la curiositat d'aprofundir el coneixement d'una literatura ignota i tan puixant que ha estat capaç de produir una autora de tanta vàlua, per tal com haurien pogut suposar que n'hi pot haver d'altres, d'autors, tan importants, si no més, com la que ha estat objecte de llur descobriment. Ai, amics, no ens féssim pas il·lusions! Car, per a aquests crítics, Mercè Rodoreda continua essent una escriptora espanyola, i quan li apliquen el qualificatiu de "catalana", ho fan tot atorgant al gentilici la mateixa connotació que quan l'apliquen a escriptors com ara Juan Marsé o els Goytisolo.

I aleshores els comentaris que fan entren dins el terreny de l'absurd i, en algunes ocasions, poden prendre un caràcter gairebé surrealista. Així, per exemple, el crític de "La Prensa", J.B. Marais, tot i reconèixer que Mercè Rodoreda és "sin duda la mayor narradora de Cataluña", conclou poques ratlles més avall que "con la muerte de Mercè Rodoreda, acaecida el 14 (sic) de abril pasado, pierde España a una de sus mayores escritoras" quan Espanya ni se n'havia assabentat, de la seva existència, ni ella havia escrit mai en espanyol. Però el disbarat més gros el fa quan, malgrat saber que es tracta d'una traducció (car diu que "lo curioso es que España la descubrió hace poco, cuando fue traducida al castellano"), anota que en aquesta novel·la "todo el gracejo español y los modismos peninsulares están presentes", com si això fos un mèrit atribuïble a l'autora i no, en tot cas, al traductor! (Sense entrar a esbrinar si és lícit de parlar d'un "gracejo español" ni què vol dir realment això de "los modismos peninsulares".)

(Passa a la p següent) ➡

Juny 1983, núm. 65

(Ve de la p anterior)

El fet és que hi ha un interès evident, per part d'aquests crítics, a "espanyolitzar" la nostra autora, talment com la vegada passada s'esdevenia amb el pintor Joan Miró, de la mà d'uns altres comentaristes. Quan la persona que fa aquesta mena de comentaris no té prou informació o peca d'ignorant, podem ser condescendents i acceptar que potser obra de bona fe. Ara, quan hom no pot argüir cap d'aquestes dues coses (i en el cas dels crítics literaris o dels periodistes resultaria inadmissible que ho fessin), aleshores tenim tot el dret a concloure que actuen de mala fe, que es fan còmplices del genocidi cultural contra els Països Catalans i de la política de dominació, de desculturització i de colonització que hom encara porta a terme des de l'Estat Espanyol.

Avui es tracta de *La Plaça del Diamant* i de Mercè Rodoreda; demà, serà un altre llibre i un altre autor. Cal, doncs, que els nostres editors prenguin consciència dels riscos que correm si no posen esment a preservar la catalanitat dels autors en llengua catalana quan venen o traspassen els drets de traducció a l'espanyol. I això ens ha de servir de pauta per imaginar què passarà el dia que siguin enviades a aquestes terres --o a d'altres de l'Amèrica Llatina-- les pel·lícules parlades en llengua catalana si en comptes de trametre còpies subretolades, hom envia les que han estat doblades al castellà. Cal tenir en compte la conveniència que els públics d'altres països sentin parlar els actors en català, altrament, també en aquest cas el nostre cinema passarà a ser "cine español" de cara a fora.

El nostre carro ja va pel pedregar; només ens falta que ens li posin bastons a les rodes!

Jordi Arbonès

US RECORDEM QUE CADA TERCER DISSABTE DEL MES, OBRA CULTURAL CATALANA
CELEBRA UN ACTE DE DIVULGACIO CULTURAL AL SALO BIBLIOTECA "HECTOR
RAURICH", CARRER CHILE 1432, A LES SET DE LA TARDA. NO HI MANQUEU!

RELLEU

Els qui considerem que un cert esperit resistencialista que s'adapti als canvis és encara indefugible no hauriem de menystenir el fet que aquella unitat antifranquista —en el camp cultural, en el camp nacional— no existí mai. Ara mateix, quan manen a Madrid els nacionalistes d'esquerra espanyols, les coartades que en dictadura no fóra ètic d'esgrimir es fan més que evidents. Però cal tenir-ho ben present: tant com abans no existí sinó en el desig, la «unitat» tampoc no existeix ara. Cap unitat absoluta no existeix sinó en l'absolut.

I tanmateix, la «unitat» relativitzada (que modernitza la «unidad de destino en lo universal») és ben evident que es troba en el projecte dels regeneracionistes espanyols (als quals s'han sumat, alliberant-se del fatig de sentir-se confinats a l'illa liberal, bona part de catalans hereus d'un cert regionalisme federalitzant). Finalment, sembla que es veuen desvetllar el sentiment autòcton, de base panhispànica, capaç de procrear una unitat (insostenible sobre les

bases de la coacció tirànica) que ara (jacobins, malgrat ells) plantegen de supplantar. Una unitat que, com al 1789 francès, arribarà farcida de retòrica.

En un entorn conflictiu (el nou estat que s'acomoda amb la servitud d'uns certs retocs administratius), una realitat interior igualment conflictiva. Més exactament: fragmentada, amb sectes que es posen sistemàticament pals a les rodes. En el camp de la cultura, essencialment, els qui encara defensen la «independència cultural» que ja plantejava el 1841 Rubió i Ors —o millor: la necessitat de la «independència cultural»— i els qui, contemporitzadors amb el bilingüisme creacional, tenen com a aliats mass-media diversos i la inèrcia d'una realitat sociolingüística que es precipita cap a la substitució de la parla confinada a usos reduïts. Xavier Bru de Sala, molt lúcidament, ho ha exposat a l'article *Cultura y catalanismo* (publicat a «La Vanguardia» el 24 de febrer): «El conflicte més gran que vivim és una lluita sorda per l'he-

gemonia entre els primers i els segons.» Una guerra total. Que només podem resoldre amb el pacte que J. M. Castellet al seu recentíssim assaig anomena «pacte cultural»: pacte, doncs, de no-agressió. Encara que recalcitrants maximalistes s'hi hagin d'enfadar. O minimalistes, tant se val.

I és com a moderadors de postures que semblen ara per ara irreconciliables (l'arxives durant anys sota l'aparença d'una unitat fictícia) que els joves que ens hem anat incorporant a la realitat cultural catalana durant els darrers quinze anys tenim el nostre repte històric: generacional. No vulguem ser la «fiel infanteria» de ningú. No anem al «darrere d'antics tambors». Fem l'esforç de crear la nostra pròpia resposta generacional al panorama que rebem: de diàleg i de pacte, equidistants dels purs i dels impurs, disposats a assumir fidelitat a la història i a la realitat present. Preparar el relleu és, ja des d'ara, preparar el debat i les bases d'una entesa cultural recomposta. — ORIOL PI DE CABANYES.